Universitat Rovira i Virgili

Investidura com a doctor honoris causa del Dr. Joaquim Maria Puyal i Ortiga

Sessió acadèmica extraordinària,
2 de març de 2010

Investidura com a doctor honoris causa del Dr. Joaquim Maria Puyal i Ortiga

Sessió acadèmica extraordinària,
2 de març de 2010

Universitat Rovira i Virgili
Tarragona

Fotografia: Ramon Torrents
Imprès per Indústries Gràfiques Gabriel Gibert, SA

Dipòsit Legal: T. 770. 2010

Índex

Elogi del candidat
pronunciat pel Dr. Jordi Farré Coma

Eufòria feliç

Rector Magnífic de la Universitat Rovira i Virgili, Sr. Francesc Xavier Grau Vidal,

Il·lustríssim Sr. Joaquim M. Puyal i Ortiga,

Sr. Àngel Cunillera, president del Consell Social,

Dr. Antoni González Senmartí, secretari general de la URV,

Dr. John Style, degà de la Facultat de Lletres,

Col·legues del Departament de Filologia Catalana,

Autoritats polítiques i acadèmiques,

Amics i amigues de Joaquim M. Puyal,

Ciutadanes i ciutadans de Catalunya,

Ja som aquí… M'enorgulleix pronunciar l'elogi del candidat a obtenir el grau de doctor honoris causa per la nostra Universitat, el comunicador Joaquim Maria Puyal i Ortiga. Gràcies, rector; gràcies, col·legues del Departament d'Estudis de Comunicació; gràcies, Dr. Bernat López per conferir-me aquest honor.

Si m'ho permeten, començo compromès amb alguns meus retalls biogràfics que s'associen amb la figura del Sr. Joaquim M. Puyal. Dels setanta, amb ulls de nen, el record íntim de com ma mare lloava la saviesa del Dr. Puigvert, que havia explicat a *Vostè pregunta* tota una filosofia de vida en què dormir poc, treballar molt i donar-se als altres era la millor de les receptes per ser feliç. Dels vuitanta, els plors d'un vell mariner calafellenc que tenia un fill cec, blau-granes fins a la melsa, quan em relatava la joia que li va produir el moment en què tots dos, pare i fill, van poder saludar de fit a fit en Puyal, aquell nano senzill de veritat. Dels noranta, entre els estudiosos de la comunicació a la Universitat, muts d'admiració vers algú amb una capacitat innata de comunicar, quan *La vida en un xip* era al cim de la glòria. Del segle XXI, els meus pares i els meus fills, orgullosos per la dimensió pública de qui s'ocupa de tot i per a tots, comunica com ningú ho fa i, a més, és un

dels nostres. Una persona íntegra de cap a peus que no parla malament d'altri, apel·lant-nos des de la distinció i l'excel·lència. Si no parlés català com ho fa semblaria que encaixa molt millor en la més prestigiada tradició de la comunicació anglosaxona o francesa. Per tot, des del compromís personal més sincer, gràcies, Quim Puyal, ara ja em puc ben morir! No s'amoïnin, el meu estat és una eufòria feliç continguda molt saludable.

El Departament d'Estudis de Comunicació, que represento, celebrem col·lectivament aquesta *laudatio*, festa grossa, epifania de la comunicació. Des d'avui i públicament vós, Dr. Puyal, en sou el nostre membre més il·lustre. Us convidem a participar-hi sempre que ho desitgeu, estarem cofois d'abraçar-vos. La vostra trajectòria professional ha protagonitzat la construcció de l'espai català de comunicació i ha esdevingut factor clau d'enriquiment, tant en els moments més cèlebres com en la mateixa configuració de la nostra identitat col·lectiva. En una nació sense estat minoritzada i en un espai comunicatiu assetjat, la vostra excel·lència lingüística, la vostra creativitat en els llenguatges i la vostra capacitat d'innovació de formats en els mitjans de comunicació pública han estat factors de dinamització de la indústria audiovisual, però fonamentalment han esdevingut models d'honestedat i credibilitat, una injecció d'exigència.

Amb motiu del trentè aniversari de les transmissions de futbol en català, ara ja a la vora dels trenta-quatre, manllevant les paraules de Joan Martí Castell, president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans i primer rector de la Universitat Rovira i Virgili, Joaquim Maria Puyal ha establert amb naturalitat, conscientment i magistralment el llenguatge del futbol en el català; la naturalitat, la consciència i el mestratge impliquen, però, rigor, molt de rigor, i segurament moments de tensió profunda. Puyal hi ha aplicat tot això amb un estil que ha estat sortosament imitat, però que té característiques irrepetibles… Molt d'estudi, sempre colze a colze. Sr. Jordi Mir, mereixeu el nostre màxim reconeixement.

Puyal, traient-se mèrits, ho explica afirmant que es va limitar a recuperar un vocabulari ja existent feia cinquanta anys al nostre país quan va gosar imaginar-se les transmissions de futbol en català l'any 1976. Tanmateix, la transcendència de normalitzar la llengua catalana en el món del futbol en un país ennegrit per quaranta anys de genocidi cultural no té parangó possible i el temps no fa més que magnificar aquesta fita. La cultura de masses democràtica i universalista fou clau per a Catalunya en uns moments difícils de transició política on tot estava per fer i tot era possible, mercès però, a

creadors singulars com Espriu en la literatura, Raimon en la música o Puyal en les ones esportives. Les narracions futbolístiques insolents i llengudes per antonomàsia esdevenen una festa de l'educació gràcies a les narracions mítiques de *Futbol a Catalunya Ràdio*, *parlem?* Sense escapolir-me de l'escomesa, la tasca filològica i normalitzadora de les preuades propostes radiofòniques i televisives del geni creador Puyal, mereixen un tastet tant de les seves invencions com experimentacions: ja sia amb la llengua tot creant un univers propi (ziga-zaga, parany lingüístic, inadmissible, orsai, traveta, refús, bimba, gardela, mistos, ciri, no es pot matar tot el que és gras, jugadors destralers, matussers, pispar la cartera, cacau" —vatua l'olla, en Puyal!— "més i més i més i més i més i encara més i més i més"), ja sia amb la hibridació dels llenguatges i els personatges, quan la parla és espectacle, com en *La vida en un xip* tot introduint un tema social de debat a partir d'una ficció realista; *La Granja*, precedent indiscutible de les telenovel·les de producció pròpia de la Televisió de Catalunya; ja sia teixint un discurs singular *à la Puyal*, ara expositiu, adés descriptiu, ara narratiu adés argumentatiu, però sempre primmirat, proper i distingit, ètic i estètic, concret i abstracte.

Mestre Puyal. Aquest epítet substantiu, concedit unànimement per aquells amb qui ha treballat i pel conjunt dels professionals de la informació, esdevé particularment remarcable. Fa just cent anys, Max Weber, un dels clàssics de la sociologia, reivindicava la responsabilitat intel·lectual del periodista que, com la resta de demagogs, pertany a una espècie de casta pària que la societat jutja sempre d'acord amb el comportament dels membres moralment pitjors. Nogensmenys, el sentit de la responsabilitat del periodista honrat no cedeix al de qualsevol altre intel·lectual. La vostra trajectòria professional i personal, mestre de periodistes, s'enalteix encara més en un món incert i complex. Vós heu estat capaç de no perdre el nord tot brindant-nos seguretat ontològica a doll. En la vostra diagnosi l'ofici del periodista és un ofici amenaçat per la tenalla d'interessos dels poderosos, però el màxim damnificat és el receptor que, al cap i a la fi, és qui sempre heu defensat. A l'entorn de la comunicació ens hi juguem molt, fins i tot els principis democràtics, tal com la Dra. Mònica Terribas ho abrandava, des d'aquest mateix faristol, en la lliçó inaugural del present curs acadèmic. Mestre Puyal, heu estat penyora de la coherència i el compromís, en la teoria i la pràctica, en el discurs i en els fets i sobretot en les paraules, tot a l'entorn de la comunicació i amb els drets dels receptors com a principi constituent.

La vostra inesborrable inspiració televisiva continua intacta, engrandint-se amb el pas del temps. Les memorables entrevistes a *Vostè pregunta* (1978-1984), les extraordinàries representacions públiques de *Vostè jutja* (1985-1987), la participació ciutadana i disposició escènica en *La vida en un xip* (1989-1992), l'amplitud de mires i la profunditat conceptual d'*Un tomb per la vida* (1993-1994), esdevenen *bombes* televisives originals, arriscades i compromeses amb la qualitat, sacsejades d'intel·ligència i bon gust, les quals van gaudir d'un reconeixement unànime del públic. Perquè per al Dr. Puyal l'entreteniment no és la finalitat de la televisió sinó el punt de partida. Tant a la ràdio com a la televisió ens feu adonar que el mitjà no és el missatge, ans al contrari, el missatge és el mitjà. Vós heu aspirat sempre a fer-nos sentir partícips, audiències dignes. És això que us ha empès en tot allò que heu emprès.

En sou conscients? Som davant d'un artesà de la llengua, inventor de llenguatges, enraonador d'històries populars, evocador d'imaginaris i mons possibles, mag de les paraules i els silencis, retratista de la mesura i el seny però també de la desmesura arrauxada, irònic sempre amb ell i amb allò que l'envolta. Les seves al·locucions són emfàtiques a l'hora de dibuixar paisatges sensorials vius i atractius per als oïdors o espectadors. Cal ser un savi en el contracte de la comunicació. Puyal sempre aposta pel receptor, que és qui dóna sentit a qualsevol procés de comunicació reeixit. Gens senzill, com ens ho fa capir Sebastià Serrano Farrera, catedràtic de Lingüística de la UB i mestre del mestre que avui honorem, destil·lant-ho magistralment en les seves obres recents. Amb el beneplàcit de tots dos mestres, Joaquim M. Puyal és *El regal de la comunicació*, per *L'instint de la seducció*, perquè coneix *Els secrets de la felicitat* i per la seva irrefrenable capacitat encomanadissa, amb una inflexió, el gest, un deix, la mirada, *La festa dels sentits* (2009). Imagineu-vos-ho: *Puyal és Puyal, Puyal és Puyal…*

Perquè *som essencialment allò que comuniquem*. I ho som però amb vós topem amb els ets i uts de la comunicació. No tan sols lingüista, periodista, narrador, creador polifònic o autor pioner sinó també l'home símbol de la comunicació pública en català, excelsa i rica, on la parla esdevé espectacle, la ràdio es fa imatge, vibrant alhora que invisible, i la televisió es converteix en talaia sublim d'experiències compartides, inventant-vos preguntes indiscretes com *En sabem res, de l'Àfrica?* o jocs d'enginy com en el *Joc del segle* i en *Tres pics i repicó*. Les vostres propostes han resultat sempre

obres suggeridores i polièdriques, gens improvisades, sempre sentides. Sou un estudiós infatigable del fenomen comunicatiu, *sensu lato*.

Les distincions que ha rebut Joaquim M. Puyal i Ortiga han estat nombroses i de gran prestigi. Per esmentar-ne només algunes: quatre cops el premio Ondas (1978, 1979, 1986 i 2004), tres vegades el premi Òmnium Cultural (1983, 1986 i 1991), el premi Ciutat de Barcelona (1983), el Premi Nacional de Cultura (1997), el Premi Nacional de Radiodifusió (2004), el premi Ramon Fuster del Col·legi de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres (2005)

Petit parèntesi. Precisament, amb motiu d'aquest darrer premi l'enorme Jaume Cabré, en un text apologètic brillant, deia de Puyal el següent: "Puc deixar constància que treballar amb en Quim Puyal és fer-se farts de treballar, és fer més hores que un rellotge, però és veure constantment valorada la teva feina i és viure en un estat d'una **eufòria feliç** perquè estàs fent coses que t'agraden i que formen part d'un projecte més ampli en el qual creus. I això ho poden corroborar desenes de persones que han viscut aquesta experiència." He manllevat aquest passatge perquè és una descripció immillorable. He percebut aquesta *eufòria feliç* envejant-la en la passió professional de la Mònica Terribas quan compartíem despatx universitari. L'he sentida meva gaudint d'un àpat amb en Quim envoltat d'un teva meva de sobretaula sota els efluvis d'un rom guatemalenc prop d'una *Estació d'enllaç*. Aquesta embriaguesa d'*eufòria feliç* torno a reviure-la ara. Gràcies, Puyal, sou un crac, feu bondat! La vostra escola rau a empènyer els deixebles vers les seves exploracions, sense destorbar-los. La vostra elegància professional els deixa astorats d'admiració, imbuïts, però, d'una fertilització productiva.

Joaquim M. Puyal i Ortiga ha estat distingit i nomenat Il·lustríssim membre numerari de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (2009), ja fa alguns mesos, i ha accedit al grau de doctor en Lingüística per la Universitat de Barcelona (2010), ja fa alguns dies. Avui, però, us hi jugueu el doctorat honoris causa per la Universitat Rovira i Virgili, pionera i capdavantera. Ja podeu ben tremolar!

Ja vau ser professor de Lingüística General a la UB des de 1971 fins a 1973. Des de l'any 2004 fins al 2008 heu estat membre del Consell Social de la UAB. En l'activitat docent heu col·laborat amb la majoria de les universitats dels Països Catalans. La vostra insubornable vocació pedagògica i universitària, però, ha estat sempre present en les vostres reflexions poliè-

driques en els mitjans de comunicació pública des de fa dècades, obertes a tothom.

Dissortadament, la centralitat de la comunicació no ha estat prou ben entesa en l'acadèmia. Tothom comunica però ho fem de manera personal i intransferible, amb més o menys clarividència, és clar. Els professors maldem per ser comunicadors destres i guanyar-nos el *feedback* dels nostres estudiants. Tanmateix, no n'hi ha prou amb la mera transmissió de missatges o l'ensenyament de continguts. Calen maneres i passió. L'educació i la comunicació són processos ineludiblement agermanats en la teoria i la pràctica, els quals conflueixen justament en les seves maneres apassionades. Deixem de pensar tant en la comunicació educativa i invertim molt més a educar-nos en la comunicació. El vostre rigor intel·lectual i compromís, doncs, *hic et nunc* doctoren la comunicació, de tan visible invisible entre molts de nosaltres, com l'aigua per als peixos. La vostra singularitat es nodreix d'una modèstia ambiciosa, dins d'un cercle virtuós d'arrossegament de qui creu en allò que fa fent només allò que creu amb la "C" majúscula de Comunicació. El vostre optimisme distingit traspua generositat infinita vers tots aquells que us envolten. Tot d'una l'afany expansiu del meu discurs es contrau per un silenci intencionat. Fruïm d'un moment únic, preparem-nos per assaborir-lo: la seducció de les paraules és a punt d'irrompre, qui us parla s'esvaeix per xalar fins on el *crac* de la comunicació vulgui. La nostra institució universitària pren tot el protagonisme, avui som l'epicentre de la comunicació a Catalunya.

Sortosament, qui avui homenatgem venera la universitat. Gaudim, doncs, d'un acte recíproc de justícia, maco de veritat. Aquesta ha estat la meva principal obsessió perquè la comunicació ens fa humans i en vós, amic Puyal, és la causa per tots els vostres honors.

Rector Magnífic, en la mesura que m'ha estat possible, he exposat la vida i obra del senyor Joaquim M. Puyal i Ortiga. Crec, doncs, haver dit prou perquè amb la vostra autoritat li sigui atorgat el reconeixement dels seus mèrits. Per tant, Rector Magnífic, us demano que us digneu nomenar doctor honoris causa el senyor Joaquim M. Puyal i Ortiga i incorporar-lo a la nostra Universitat.

Discurs d'investidura pronunciat pel Dr. Joaquim Maria Puyal i Ortiga

(JMP parla des de l'estrada a tots els assistents)

Bon dia. Tots vostès comprendran que ara jo tingui un problema. I que després de la presentació que m'han fet i de les coses que avui s'han dit de mi tingui tanta pressió com el Barça quan ha de guanyar una final. És lògic, per tant, que ara em faci mal la panxa i que tingui por de no estar a l'alçada. Comprendran, doncs, que no sàpiga ben bé com correspondre la *laudatio*. Sol·licitaré ajut. Si us plau, Rector Magnífic, tal com ja us he demanat privadament, us prego que m'excuseu i que em doneu públicament llicència per poder usar alguns recursos comunicatius inhabituals del protocol ordinari associat a la lectura d'un discurs d'agraïment. Crec que em poden resultar molt rendibles per assolir el propòsit comú d'aquesta sessió litúrgica

Rector: Tot aquest espai de comunicació és seu, doctor Puyal.

Moltes gràcies. Aquesta Universitat està arrelada al territori, però la Rovira i Virgili és una universitat internacional. És una de les millors de l'Europa meridional i una de les capdavanteres del nostre país. Avui, amb aquest acte, em fa un gran honor. En efecte, aquest és un gran honor. Com ja he dit, ara és extremadament emocionant però enormement compromès haver de respondre a tot allò que he sentit. Seria del tot contradictori i ridícul palesar mancances justament en allò que se m'ha elogiat! Què ha de fer, doncs, la persona que està en la meva situació en una ocasió com aquesta? Té un recurs fàcil, pensareu. N'hi ha prou de llegir un discurs. En efecte, sembla que si disposem d'un text escrit prèviament s'hauran acabat els problemes. Només hem de posar-nos-hi, doncs.

(JMP se situa darrere el faristol, es posa les ulleres i en to baix i monòton comença a llegir no gaire prop del micròfon de taula.)

Vull començar aquest discurs llegint part d'una tramesa del Dr. Joan Bastardas al Dr. Santiago Mollfulleda, company meu de Facultat a la UB,

que va ser un dels primers professors d'aquesta casa. Es dóna la coincidència que, com passa ara, quan la va escriure s'acabava l'hivern. Així, doncs, ve a tomb de recordar aquella oda d'Horaci que ens parla de l'agradable retorn de la primavera: l'època més melangiosa del poeta de la melangia. L'il·lustre preceptor explica que, a classe, van arribar al vers novè, que diu "*nunc decet aut uiridi nitidum caput impedire myrto*". No presenta problemes d'interpretació: "ara és l'hora de cenyir-nos el cap, lluent de perfums, amb la verda murtra". El problema era un altre, diu la carta. El problema era que cap de la vintena llarga de noies i nois que ocupaven els bancs no havia vist mai una murtra. Llavors es feia difícil d'explicar que *viridis*, aplicat a la murtra, no era simplement un adjectiu *ornans*, o de fer veure com era possible entortolligar les seves branquetes als cabells; del tot impossible descriure l'aroma moradenca de les fulles i les baies.

(JMP —que ha llegit tot aquest text sense fer-se sentir gaire bé— alça el cap i mira la sala per damunt de les ulleres, fita de banda a banda l'auditori i dibuixa un somrís murri al rostre. Es treu el birret. Agafa el micro de mà i torna a situar-se a l'estrada tot deixant el faristol. Ara, sorprèn tothom parlant en to alt.)

Està bé que un senyor faci un discurs així? Oh, bé que se l'ha preparat aquest discurs! I s'ha estat tota la nit rellegint-lo! I tal vegada s'ha assegurat amb un especialista en clàssiques que col·loca els accents on correspon. S'ha amoïnat a revisar totes les coses que havia de dir. Ni una més ni una menys. Però aquest senyor no tenia cap preocupació per l'exposició formal. Fins i tot el padrí patia i estava neguitós per mirar d'acostar-li el micròfon. Aquest home que teníem aquí ni sabia on era el micròfon. I el to? què me'n dieu del to que tenia? Com n'era, de monòton! Oh, ja en deia, de coses assenyades! És veritat que Horaci és el poeta de la melangia, és veritat que ara arriba la primavera, el que no ens arribava era l'ànima de les seves paraules. (*JMP, micròfon en mà, comença a caminar entre les fileres de la sala del Paranimf*) I el ritme? Què me'n diuen del seu ritme? *(pausa*) És tan important el ritme! Hi ha locutors de ràdio que quan transmeten els partits de futbol tenen constantment el mateix to i el mateix ritme. (*JMP crida molt i té un to molt alt*) "Lololololololololo, lololololololo, lolololololololololo, lolololololo". El to i el ritme són molt importants. Com és que aquest home no feia servir canvis de to ni de ritme? Us en posaré un exemple,

tornant al discurs radiofònic. Si la pilota la té el porter i la dóna al lateral, si el defensa la passa al central i el central al lateral esquerre, el to ha de ser baix i el ritme lent. Una cosa així com, "tatatatà, tatà, tatà, tatà" (*Ho fa sense pressa*). Si la juguen cap al mig del camp, quan l'acció comença a tenir una certa projecció ofensiva, és lògic que pugi una miqueta el to i una miqueta el ritme (*JMP parla una mica més de pressa*). "Tatà tatà, tatà, tatà, tatà, tatà, tatà tatà tatàaa". I si estan fent ja la jugada d'atac, som a l'extrem i a punt de fer la centrada o a punt de rematar-la, ha d'avivar el to i ha d'accelerar el ritme, "tatatatatà, tatà, tatà, tatà". I ara ve la resolució. Si la pilota acaba sortint a fora, el to és "tatatatà, taaaaaaaaaaaaaà" *(To que baixa, de desencís quan allarga la* a *final)* i si la jugada acaba en gol fa "tatatatà taaaaaaaaaaa-aaaaaà!" *(To que puja, alegre) (La gent riu) (Pausa)*. Comprendreu que hagi demanat llicència. *(Murmuri de complaença)*

Sabeu que és fantàstic que rigueu? I ho agraeixo molt per part meva. Molt. Ara ja no estic tan nerviós. Sabeu? A un orador com ara jo li cal la reacció de l'auditori perquè és allò que greixa els mecanismes que activen la producció de missatges. Em dóna seguretat. És com si em renovéssiu la confiança, és com aquella picada d'ullet, com aquell punt de convicció que tens quan dius, vés per aquí que això funciona. Continuem, doncs. El to i el ritme també ens serveixen per marcar més coses. Per exemple: imaginem que es genera una determinada tensió, que tenim l'expectativa pròpia d'una jugada atacant i de cop i volta sentim "tatà, tata, tatàtatà, taaaaaaaà..." *(To de decepció*). Què ha passat? Que hem perdut la pilota. Per tant, tots els que us dediqueu a la cosa lèxica i gramatical, com el Dr. Joan Solà (*l'assenyala*), permeteu-me que respectuosament gosi dir que amb to i amb ritme i pràcticament amb poca cosa més, ja ens podem fer entendre. I podem entretenir la gent, que és bàsic a la televisió. És clar que els que ens dediquem a la comunicació mediàtica necessitem sobretot paraules, necessitem estructures i regles de relació. Però de vegades ens oblidem de la gramàtica, i de tot el que calgui. ¿Trobaríem un exemple pràctic d'actuació mediàtica que tingués bàsicament to i ritme? ¿Podríem descriure una acció només amb to i ritme, sense verbs que definissin una acció, sense objectes de complement, sense els sintagmes convencionals? Home, davant de tanta càtedra jo no m'atreviria a ser tan beneit de dir que sí. Però potser hi ha algun exemple que ens podria donar a entendre que, al món audiovisual, només amb to i amb ritme ja podem aconseguir un missatge plenament funcional i reeixit. Com aquest *(Assenyala la pantalla que hi ha a la sala. Ara hi surt la imatge*

en vídeo d'una jugada del Barça. S'escolta la narració radiofònica) "*Assistència de Xavi, més cap a la dreta per Messi, Messi, Messi, Messi, Messi, Messi, Messi, Messi i Messi, Messi, encara Messi, encara Messi, encara Messi, encara Messi, encara Messi, encara Messi, encara Messi, encara Messi, encara Messi, encara Messi*, *encara Messi*, *encara Messi... gol, gol, gol, gol, gol, gol, gol..*" *(Mentre sortien les imatges JMP ha tornat al faristol)*. Ara només sentíem un nom, Messi i un freqüentatiu, res més. Quan vaig acabar aquesta transmissió li vaig preguntar al Ricard Torquemada: tu creus que això s'ha entès? El Ricard em va dir que sí. Ell sovint em diu que sí perquè m'estima molt. Jo vaig pensar, però, que quedava encara un pas per fer. Em vaig dir a mi mateix: hi ha una cosa que està bé, haver-te deixat anar ja des de l'inici i ja des del mig del camp intuir que això podia ser gol, i, per tant, descriure-ho només amb les eines de la reiteració i del ritme. I apujar el *crescendo*, també. Però és clar, al final dius "gol". I és com si l'exercici quedés a mitges. Aleshores vaig pensar que potser estaria bé que quan marqués Messi passés del "*Messi, Messi, Messi*" al "*més i més i més*". La gent ja entendria que això volia dir "gol". Així tancaríem el cercle d'aquesta petita pirueta. *(Pausa)*

Parlo del to i del ritme, però podria parlar d'altres eines comunicatives. De la mirada, per exemple. Aquest home que hem vist abans aquí no mirava. Mirava el paper, no la gent. Quina manera de desaprofitar recursos! Els antropòlegs saben que mirar és una cosa que fem els humans des de molts anys abans que no parlem. El meu mestre, el Dr. Sebastià Serrano, aquí present, diu sovint que estem molt més entrenats per mirar que no pas per parlar. Quan tenim un nadó a les mans, aquella criatureta, la mirem. Ens hi quedem embadalits. Quanta estona? Molta!, dos minuts, cinc minuts, deu minuts... I la criatureta ens mira. Ens diem coses en un exercici primerenc i ancestral. Ens comuniquem només mirant-nos Les mares ho sabeu molt bé, això. Noteu que es produeix una comunicació reeixida, plena, completa. No us calen les paraules. La criatura fa una rialleta que ens arriba al moll de l'os de l'ànima. Com l'agraïm! Sense adonar-nos-en ens ajudem un pelet amb el to, "Tititití ti tí" i ell o ella ens fa "Eeeeeeeeeegh", i quan fa "Eeeeeeeeeegh", sentim una gratificació impagable. Tot això és present entre nosaltres des de l'inici de la nostra espècie. Les paraules vénen molt més tard, molt més tard! M'agrada veure com ara el Dr. Eudald Carbonell assenteix. Com a orador, això també m'anima. Continuem amb la mirada. Pensem en aquelles pel·lícules que ens ensenyen militars. Cap on mira el soldat? Al davant. Té la mirada fixa cap a un punt imprecís... Tots els soldats

miren igual, de front. Ferms, on han de mirar si no? *(JMP es posa ferms i aixeca el cap i mira de front)*. *(Pausa)*. Aquell que mana, en canvi, li passa revista, se'l mira i se'l remira, el toca. On mira el qui mana? On vol. Que si la sivella, que si el coll, que si les botes... On mira el qui obeeix? On pot. Mai als ulls. Qui i quan mirem als ulls? Potser, tard o d'hora, tots nosaltres, però ho fem molt poques vegades, en moments determinats. Per exemple, en els exercicis de la seducció. Aquella mirada que em va fer aquella mossa era com un passaport. Aquella mirada d'aquella dona aquell vespre volia dir: No em fa res que m'enfilis amb els teus ulls, ja et pots apropar. Jo ho vaig entendre així i va ser un acte comunicatiu reeixit. Si no hi ha hagut errors en la comunicació visual, no hi ha d'haver problemes. I podrem continuar enfilant-nos. Convé saber entendre el llenguatge dels ulls. I que ens mantinguem entrenats en l'art de la mirada.

I del tacte, què me'n dieu?... Quanta gent us ha tocat a la vida? Us ha tocat la mare quan vau néixer, quan éreu petits. Ens ha tocat moltíssim la mare, oi?... Algú us ha tocat més que la mare? D'acord, la parella. Qui més us ha tocat a banda dels fills? Potser ningú més, d'una manera comparable. Per això tots els oficis vinculats al tacte estableixen situacions comunicatives especials. Quan anem al fisioterapeuta, quan anem al perruquer, quan ens maquillen, quan ens fan una manicura, aquests professionals ens toquen. I aquest tacte es vincula automàticament –ho vulguem o no– amb un munt d'informacions que tenim incorporades al cervell. Per això amb les persones que ens toquen som més comunicatius, més fràgils, més transparents, més francs... Llevat d'aquests casos nosaltres ens toquem poc a la vida quotidiana. Quan algú usa el tacte, de manera estudiada, no espontàniament, usa un recurs comunicatiu que els humans practiquem des de molt abans que els actes de parla. Ens hem entrenat molt per a això. Així doncs, qui coneix i usa el llenguatge del tacte, i li'n treu profit, té una posició avantatjosa durant un acte comunicatiu amb connotacions emocionals.

Què no dir de l'olfacte...? L'*Anofeles gambiae* és un mosquit que té vint-i-set sensors per detectar substàncies presents en la suor humana. Això fa que pugui seleccionar ràpidament les seves víctimes. Nosaltres no en tenim tants ni de bon tros i, a més, ara hem perdut molt la necessitat d'olorar les coses per obtenir-ne informació. Allò que feien els nostres avis per veure si la fruita era dolça o si les menges estaven en condicions, ja no ens cal fer-ho. Ara, som conscients que ens amoïna l'olfacte quan hem de comprar una colònia o quan ens preparem en els processos de la seducció. A l'hora

de seduir volem disposar de totes les eines comunicatives. *(Pausa)* Qui fa un discurs, com ara jo, també vol seduir. Per tant, li hauríem de dir a aquell home que ha començat a parlar que canviï el procediment i que s'oblidi d'aquell estil de fer discursos. Perquè ens entenguem, si fóssim a la tele, agafaríem els papers i els estriparíem. ¿Quedaria bé que ara féssim ras-ras amb el paperam on hi ha el discurs escrit? La televisió ho faria perquè és un mitjà que remarca les coses, insisteix en les obvietats, subratlla les evidències. És clar, representa. Al vell Demòstenes li van preguntar quines eren les tres claus del discurs i ell va dir, la primera és la representació, la segona és la representació i la tercera és la representació. Per tant, ¿em deixeu esquinçar els papers del discurs *(Ho fa)* com si fóssim a la televisió? *(Pausa)* Ara, amics, he perdut la crossa del discurs escrit, és a dir, el text. He de continuar parlant, però sense llegir.

No llegir té l'avantatge de l'augment de fiabilitat. A l'època clàssica hi havia escriptors de discursos. Eren els logògrafs. Ells escrivien els discursos d'altres persones. S'ocupaven de la *inventio*, el contingut; de la *dispositio*, l'estructura, i de les parts de la *dispositio*. Per començar, de l'exordi, per animar l'audiència, per captar la benevolència de la gent. Dono per descomptat que si sou aquí i que si heu vingut a Tarragona els qui sou de fora és perquè teniu una bona *benevolentia*. No em caldrà insistir en aquesta captació. Naturalment, també eren al cas de la *confirmatio* i de la *peroratio*, de l'exposició i del resum o síntesi final. Però hi havia una altra part molt important, que és l'*elocutio*, l'estil. Tot això ho tenien escrit i, per tant, assegurat. Aleshores només calia que qui ho havia de dir s'ho aprengués. El Sr. Josep Maria Loperena, aquí present, ens podria explicar com s'ha de fer. Som al món dels actors. És el teatre. Memoritzar i actuar. Però és clar, jo no sóc pas un actor, no sé memoritzar un discurs, i tampoc no sé actuar com ho faria un actor. Sé actuar com a actuant, és a dir, sé actuar i dir les coses que penso, però no sé actuar i dir les coses que em fan dir. Perquè a mi ningú no em fa dir les coses que dic. Les coses que dic les dic en funció de les meves molt limitades capacitats, però jo trio les coses que dic i com les vull dir. Aristòtil estaria content escoltant això perquè diria que així segur que no us enganyo. El raonament és senzill: si algú diu un discurs oral aparentment improvisat, no és tan fàcil que ens enganyi perquè és segur que allò que diu no li ho ha escrit un altre. És clar que ara hauríem d'entrar a la recerca de les claus de l'engany. Teniu alguna garantia que ara jo no us estic enganyant, que no penso una cosa diferent de la que dic? Per què us refieu de mi? Hi ha

detectors de mentida per poder alertar-nos quan qui parla ens enganya? En parlarem un altre dia. Ara tinc un problema gros. No tinc cap text per llegir i he de continuar parlant durant mitja hora o tres quarts perquè tot just deuen haver passat quinze o vint minuts des que he començat.

Ara tinc, doncs, el problema més gros que té una persona quan es dirigeix a un auditori. Sabeu quin és? El silenci. La por al silenci. Què passa ara si no sóc capaç de continuar parlant?, o què passa si per continuar parlant no se m'acut res millor que repetir la frase què passa ara si no sóc capaç de continuar parlant?, i com que no em ve al cap cap nova idea torno a dir què passa ara si no sóc capaç de continuar parlant? El que passa és que tinc un problema gros. Aquest problema podria mirar de resoldre'l si jo ara comencés a fer jocs de mans, o si em posés a cantar, o si expliqués acudits. Segurament us entretindria, oi que sí? Si ho fes bé, us entretindria, però he d'aspirar a entretenir-vos? Heu vingut aquí per ser entretinguts? Jo no sóc ben bé un saltimbanqui, però oi que si vull mantenir la vostra atenció no em puc permetre el luxe de prescindir de l'atractiu formal? Els clàssics em dirien que he de posar l'*ornatus* al servei de la *utilitas*. És a dir, que he de posar a contribució del contingut i al servei de la correcta comprensió l'aparença formal que faci el missatge lluït i entenedor. Per tant, declarem que cal presentar idees suposadament interessants d'una manera pretesament atractiva. És a dir, serem divulgatius, atractius, entenedors, divul... Ara anava a tornar a dir "divulgatius" i m'he aturat perquè, és clar, quan estem fent un discurs hem d'estar sentint-nos i escoltar amb una gran atenció allò que diem. Si fóssim prou hàbils ens hauríem d'escoltar abans que no parléssim. Així identificaríem aquella situació perillosa i indesitjable que es produeix quan anem a emetre, per l'efecte de l'estimulació neuronal i fisiològica, una paraula inconvenient. Com, per exemple, ara em passava a mi amb la paraula "divulgatius", que és inadequada estilísticament, per reiteració. Quan te n'adones tard com m'ha passat a mi ara, la paraula ja ha tret el nas, ja ha tret el caparró. Has fet salat. Però rectificar-me i reflexionar sobre això ara en públic m'agrada, perquè un dels problemes que tenim els productors de discursos públics és que rarament rectifiquem. I un productor de discursos que no rectifica o té l'arrogància de pensar que mai no s'equivoca i, per tant, ja no és de refiar, o li fa vergonya d'admetre que s'ha equivocat, o senzillament no vol desdir-se d'allò que ja ha dit. En cap d'aquestes hipòtesis un emissor és fiable. Malfieu-vos, doncs, de qui no rectifica. Rectificar no ens ha de fer mai cap por ni cap vergonya. I, per al receptor, és una garantia

saber que si cal ho farem. Tornem a allò que dèiem d'entretenir amb continguts d'interès. Al *prime-time* de la televisió tothom busca l'entreteniment, però, en general, tant li fa el contingut. Aquest és el gran error i un dels problemes més grans que arrosseguem. La clau de la solució rau a considerar que l'entreteniment ho és tot a la televisió. I ja tenim la solució. La condició de l'entreteniment és, de fet, inherent a la televisió. El professional que no entretingui no hauria de poder sortir per televisió. Perquè els continguts, tots els continguts, serien, en teoria, vàlids per a la televisió, si partíssim de la convicció que l'entreteniment és una condició prèvia. I que hi ha professionals que saben la manera de fer atractius tota mena de missatges. Per tant, amb la capacitat d'entretenir garantida el cuiner emissor pot elaborar d'una manera plaent al receptor qualsevol contingut nutritiu des de l'òptica comunicativa. *(Pausa)* Això que fem ara aquí no és un programa de televisió, em podeu objectar. D'acord. Hi ha diferències enormes. Per exemple, aquí podeu no mirar-me perquè podeu triar el pla. A la televisió el pla el tria un realitzador, aquí el pla el trieu vosaltres. Però tant allà com aquí podeu no escoltar-me, fer veure que sí i no escoltar-me. O podeu fer que el cap viatgi cap a un altre lloc, cap a allò que us amoïna o senzillament us entreté més que no pas jo. En canvi, jo sí que tinc detectors de la vostra resposta i, en funció de la vostra resposta, modifico discretament la trajectòria o la forma del meu parlament. No altero la *dispositio* del discurs, intervinc sobre l'*actuatio*. No modifico els elements essencials del discurs, la *inventio*, retoco la manera formal de com plantejo les coses. Tal vegada també em repenso on vaig ubicant durant el periple discursiu, en el recorregut per l'autopista de la comunicació, aquelles àrees de servei on podem relaxar-nos i que ens serviran per tornar a recuperar l'embranzida i circular cap a un altre punt del nostre viatge comunicatiu.

En aquesta reflexió en veu alta que estic fent, jo no puc deixar de manifestar que com a orador encara tinc un altre problema. Us el diré, ara mateix. No acabo de saber a qui m'adreço. Qui em pot assegurar que això us ho dic a vosaltres... i prou? Aquí hi ha autoritats acadèmiques, persones del món de l'empresa, gestors, periodistes, professionals de la ràdio, de la televisió, estudiants, amics, companys que formen part dels meus equips de treball... però aquí hi veig també una càmera, allà dalt. Per tant, tot això s'està enregistrant. Qui i quan veurà l'enregistrament? He de considerar que parlo a un receptor que no conec ni coneixeré mai? M'ha d'amoïnar, això? Aquest discurs, el podrien veure d'aquí seixanta anys. Us imagineu l'any

2070 quan sentin aquest discurs i ens vegin fent tot això que hem fet avui? Interessant. Què en pensaran els receptors d'aleshores? I, jo, ara, he de pensar en ells i en els qui em sentiran en diferit o, en canvi, he d'entendre que aquesta càmera és un ull extern i que no m'ha d'amoïnar? Fem un petit exercici d'imaginació. *(Imprevistament, de fons s'escolten les campanes de la catedral de Tarragona)* Les campanes! Escolteu les campanes! *(Pausa)* Que n'hi haurà, de campanes que toquin el 2070? Al barri Gòtic de Barcelona on vaig néixer, també sentíem les campanes de la catedral. El vent hi ajudava. La meva àvia, quan escoltava el so de la sirena del vaixell de les Balears –que ens l'acostava el vent–, sabia el temps que faria. I segons els sons de les campanes de la catedral sabia si s'hi celebrava un funeral, un casament, una missa o un bateig. Me'n recordo, de les campanes aquelles que tocaven a bateig, és nen o és nena? és nen o és nena? és nen o és nena?, perquè les campanes feien "dang dàng dang dàng...", "dang dàng dang dàng"... La meva àvia era una dona que quan jo vaig néixer ja havia perdut el marit però cada dia de l'any em parlava del seu home. *(Cantant)* "Ai Marieta que guapa estàs, si no et vesteixes t'encostiparàs...". A mi ella em deia: el teu avi em cantava això cada matí i ara t'ho dic jo a tu perquè t'has de vestir de pressa que t'esperen al col·legi. *(Pausa)* Vivíem a la mateixa casa l'àvia, els meus pares i la meva germana, i ella i jo compartíem la mateixa habitació, quan jo era menut. La meva àvia era aragonesa i el seu home era de Reus. Un pintor decorador que s'havia fet un fart de fer etiquetes del Chartreuse. L'àvia a casa cantava cançons, i la mare també. Jo era un marrec petit, que corria pel pis. *(Cantant)* "La mare de Déu, quan era xiqueta anava a costura a aprendre de lletra". L'avi havia ensenyat a l'àvia a parlar en català i quan jo vaig començar a fer transmissions de futbol en català li vaig preguntar al Jordi Mir: "si em surt algun dubte, durant la transmissió, què et sembla que tingui al costat un diccionari, material bibliogràfic o potser una llibreteta amb pautes determinades? El Jordi em va dir: *(Canvi de to)* només has de pensar com ho diria l'àvia! *(Pausa)* Ella era una immigrant que, un cop aquí, havia après el català que li havia ensenyat el seu home i, fixeu-vos-hi bé, quan jo tinc un problema professional penso com ho hauria dit l'àvia... *(Pausa)* Aquella dona havia tingut una vida feliç, fins que va arribar la guerra. Tenia quatre fills, dos nois i dues noies. Un d'ells es deia Salvador. Un pintor que prometia. El seu pare era pintor decorador, el de les etiquetes del Chartreuse, i ell era pintor artista. Va ser molt amic d'en Clavé i hi ha obra seva al Museu Nacional d'Art de Catalunya. Va morir en un camp de concentració

a Galícia. Una vegada vaig anar La Guardia, a prop de Pontevedra, a buscar la memòria que hi pogués restar del meu oncle. No hi vaig trobar res més que una fossa comuna i un rector que tenia una relació de persones allà enterrades. Vaig buscar el nom del meu oncle i el vaig trobar, Ortiga. Però al costat d'Ortiga posava: "Jornalero". "Jornalero?" L'Ortiga havia fet molts cartells per a la República i, quan el van atrapar els franquistes, per mirar de salvar la pell en lloc de dir que era pintor devia haver dit que era *jornalero*. *(Pausa)* Us adoneu de la importància d'una sola paraula en un moment determinat? Una sola paraula, *jornalero*, et pot salvar la vida. *(Pausa)*

Us en posaré un altre exemple. Una vegada el Barça va anar a Madrid a jugar un partit de futbol. Aleshores hi estava actuant el Tete Montoliu. Poc abans del partit, va trucar a la Marisol, al despatx, i va dir: "Que podré sentir des de Madrid el partit de dissabte?" Li vam dir que no, però que era segur que el Madrid el podria convidar a la llotja del Bernabéu. El Tete va insistir. "No, a la llotja no, que no et puc sentir. Jo vull escoltar el partit". Molt bé. Ens vam citar a la cantonada de Concha Espina i va venir el Tete Montoliu, amb la Montserrat. Vam quedar amb ella que el vindria a buscar al cap de cinc hores. Com saben, la Rut, la Sònia, la Marta i totes les persones del meu equip, nosaltres arribem al camp molt abans de començar el matx. El Tete, que m'agafa del braç, i ja ens tens a tots dos cap a la porta de l'estadi. Arribem a l'entrada corresponent i jo ensenyo els dos passis de premsa. A l'altra banda, un home uniformat amb una camisa grisa i una gorra de plat. Menjava pipes i les clofolles, per cert, reposaven transitòriament a la solapa de l'americana arrugada. Jo li dic que som de Catalunya Ràdio. El porter aquell es mira les credencials, em mira a mi, mira el Tete i em diu: "¿Y tú, tú eres locutor? Li dic que sí i ell fa, amb to burleta: "¿Y él también es locutor?" El Tete, més llest que la fam, se m'avança i diu, com una bala: *(JMP imita la veu de Tete)* "Comentarista". *(La gent riu)*. *(Pausa)*. Una sola paraula: comentarista, et permet entrar al Bernabéu. *(Pausa)* Us adoneu de la importància de les paraules?

El meu pare escrivia amb una vella Underwood i cada cop que picava a la Underwood se sentia "clac". Feia d'administratiu en una fàbrica i s'emportava feina a casa. Hi havia vegades que s'estava treballant fins a la una o les dues de la nit i a mi m'agradava quedar-me al seu costat després de sopar i fer-li una estoneta de companyia. De vegades, li posava el paper carbó entre el paper i les còpies. Picant a aquella Underwood, vaig aprendre a escriure a màquina. I vaig aprendre també algunes coses de les paraules. Em

sabia de memòria els noms dels carrers que hi havia en la relació de clients que tenia el pare. Sabia els noms però no sabia on eren, aquells carrers. *(Pausa)* És clar que si parlem de paraules us he de dir que la meva mare era una dona que tenia una capacitat d'expressió verbal magnífica. Tinc presents alguns rituals domèstics. Quan ma germana i jo érem cadascú al seu llit a l'hora d'anar a dormir, ella se'ns acostava i preguntava: "Conillets, que esteu ben amagadeeeeets?" L'estic sentint. Aquelles paraules, jo ja les esperava, ja les sabia, eren com la confirmació que tot estava en ordre per posar-nos a dormir. El que no sabia aquella bona dona que era ma mare és que, com que uns tiets que havien vingut d'Amèrica, on havien emigrat després de la guerra, m'havien portat de Canàries un petit transistor, jo tenia el transistor sota el coixí i era un conillet ben amagadet, però amb un petit auricular, això que ara en diuen *pinganillo* (Dr. Joan Martí, hauríem de veure com n'hem de dir del *pinganillo*), i, amb aquell auricular, m'escoltava la ràdio amb una passió espontània per les paraules que sentia. Tant m'atreia, la ràdio, que de ben jovenet vaig pensar que m'hi dedicaria. Però... com t'ho fas per dedicar-te a la ràdio? A casa volien que estudiés ciències perquè els enginyers es guanyaven més bé la vida que els advocats. Jo ja era bastant tossut i volia estudiar lletres, i a casa, al cap i a la fi, sempre van deixar-me fer el que em va semblar en cada ocasió. La qüestió és que em vaig matricular a la Facultat de Filosofia i Lletres, on vaig trobar-hi extraordinaris mestres, el Dr. Bastardas, el Dr. Gomà, el Dr. Vilanova, el Dr. Siguan, el Dr. Llobet, el Dr. Badia que, acabada la carrera, em va contractar dos anys com a professor no numerari... Vaig fer Filologia perquè vaig pensar que m'ajudaria a avançar en l'aprenentatge del domini de la paraula. Per a mi les paraules són com les cartes per als qui fan jocs de mans. Remenen (o ho fan veure) però controlen (o ho fan veure). De vegades és bonic fer jocs de paraules. I útil. De tant en tant m'obligo a fer petits exercicis. Com mirar de parlar un minut només amb femenins, per exemple. Si ho vols fer bé has d'alentir el ritme, és clar. Són exercicis que contribueixen a tenir la musculatura mental una miqueta més activada. És clar que tot això ho faig ara. Al principi, no.

Quan jo vaig començar en aquest ofici em dedicava a copiar tothom i a imitar els qui en sabien. Jo escoltava Soler Serrano, per ràdio, i pensava: com parla! Aquell home semblava que mastegués les paraules i jo me l'imaginava obrint i tancant la boca perquè vocalitzava molt bé. "Muy buenas tardes queridos amigos de Radio Barcelona. Les hablamos desde el corazón. Para mi, éste es un recuerdo entrañable..." I jo pensava, potser sí

que s'ha de parlar així per ràdio. *(Pausa)* El primer dia que vaig entrar a fer una prova a la ràdio em va dir un que manava: "Amb aquesta veu que té vostè no pot parlar per ràdio. Que no ha sentit vostè les veus de la ràdio?" És clar, quanta qualitat tenien les veus de la ràdio, als anys seixanta! Isidre Sola, Encarna Sánchez, Juan Manuel Soriano, Joaquín Díaz... Jo, en canvi, tenia aquesta veueta que tinc. No en tenia ni en tinc cap altra. Aleshores vaig pensar*: (Canviant a un to més greu la veu)* quan parli per ràdio miraré de parlar més engoladament. I quan vaig començar a fer torns a la ràdio havia de dir cada tarda: "Casa de la Estilogràfica, Fontanella 17. Estilográficas, bolígrafos, encendedores, artículos para dibujo, reparaciones garantizadas. Josés, Pepes, Pepitos, el día del Padre, su regalo está en Casa de la Estilográfica, Fontanella 17". *(Rialles)*. *(Pausa)*. Paraules! Un dia, un altre dia, un altre dia, un altre dia, cada dia, cada dia, cada dia, cada setmana, cada mes... Durant molt de temps vaig estar dient cada tarda *(veu greu)* "Casa de la Estilogràfica, Fontanella 17". *(Silenci llarg)*. Jo crec, Dr. Salvador Giner *(l'assenyala)*, que no em va fer cap mal això perquè em va educar en una certa disciplina. Per exemple, provava si podria canviar el to a l'hora de dir: "Pepes, Pepitos". Potser quedaria millor. Podria dir *(Canvia l'èmfasi)*: "Su regalo está en Casa de la Estilográfica" d'aquesta altra manera... Pensava que, com que havia de dir allò cada tarda, podria mirar de treure'n algun ensenyament, d'aquella rutina tan avorrida. Jo escoltava amb atenció els locutors acreditats, com ara Matías Prats: *(Imitant-lo)* "Desde los aledaños del estadio Santiago Bernabéu..." *Aledaños*?, què deu ser això dels *aledaños*? *(Pausa)* Matías Prats va ser molt famós, però aquí hi havia locutors d'esports tan bons o millors, com ara Miguel Ángel Valdivieso, José Félix Pons, Juan Antonio Fernández-Abajo, Joan Lluch o Pedro Ruiz. Tots, en aquella època, tenien una gran preocupació perquè no se'ls notés de quin equip eren. Havien de semblar imparcials. Jo crec que un dels grans avenços que vam assolir, amb els companys que vam començar a fer transmissions de futbol en català, és que vam decidir que nosaltres no seríem imparcials. I, sobretot, que no voldríem semblar-ho. És potser una heretgia dir que no som imparcials? Jo crec que no. Jo crec que és millor que un comunicador declari la seva pertinença, les seves servituds, els seus compromisos i les seves simpaties. Això permet que el receptor entengui millor el missatge i que el situï, l'enquadri, l'ubiqui adequadament en el context. Així tots sabem on som i tot aclarit... L'aparent neutralitat no és aconsellable perquè la neutralitat real no és possible. M'atreviria a dir que, d'entrada, no sempre us hauríeu de

refiar dels qui es declaren neutrals. És millor, crec jo, declarar-te partidista i mirar de ser honrat. Com resulta obvi, l'objectivitat no existeix, però sí que existeix l'honrada subjectivitat. Quan transmeto un partit de futbol, jo he de dir les coses que passen. Per més partidista que jo sigui, no puc dir el que no passa. Puc marcar la meva subjectivitat partidista amb el to, si la jugada és a favor o en contra tindré un to complagut o un to de disgust, si fem un gol estaré content i si me'l fan estaré trist, però si és penal he de dir que és penal. Tant si ens beneficia com si ens perjudica. He de tenir la distància narrativa, tota la que em permet la meva honrada subjectivitat, i he de tenir també implicació emocional, tota la que em permet la meva condició partidista que m'apropa a la sensibilitat de l'audiència.

Quan vam començar a fer transmissions de futbol en català havíem de començar a pensar com en diríem de los *aledaños* i coses d'aquestes. Però abans havíem de saber en quina empresa trobaríem mitjans per transmetre en català. En aquella època encara no s'havia restablert la Generalitat però per avançar en el nostre propòsit tampoc no ens havia de fer cap falta. Teníem un as a la màniga, que era La Caixa. És clar, si no haguéssim tingut l'as de La Caixa, no hauríem pogut anar enlloc a demanar res, perquè en aquest món, com sabeu, els números s'han d'acabar quadrant. La Caixa, que encara ens patrocina en una relació excepcional de fidelitat mútua, en aquell moment no es va plantejar això com una operació de màrqueting. S'ho plantejava com una contribució a la recuperació lingüística i cultural de Catalunya. La seva aportació va ser tan decisiva que la hi he volgut reconèixer sempre. Gràcies al poeta Alfred Badia, que em va traduir la meva tesina de llicenciatura sobre terminologia futbolística en llengua espanyola, vaig aconseguir un corpus a partir del qual podíem començar a treballar. I en aquest punt va arribar l'ajut decisiu d'en Joan Granados i d'en Jordi Mir, aleshores al FC Barcelona. En Jordi va fer una feina generosa i decisiva, sistemàtica, permanent, constant. Amb una paciència immensa, m'anava corregint les expressions i m'explicava el perquè de cada cosa. Gràcies a l'esforç de tots plegats el director de Ràdio Barcelona d'aleshores, Manolo Terán, va poder assumir el projecte. La cosa curiosa d'aquell moment és que quan va anar a la direcció general de Madrid a presentar les transmissions en català, la primera pregunta que li van fer va ser "¿ya lo entenderán?" Aquesta és una pregunta feta pel director general de la cadena espanyola de ràdio privada més important. "¿Ya lo entenderán?" Puc assegurar que amb el pas dels anys, la meva percepció del coneixement que hi ha en el conjunt

de l'Estat de la realitat de Catalunya no ha progressat prou. És a dir, que no ha millorat gaire i que, evidentment, *no nos entienden*. I això ho podríem documentar també si parlem de comunicació. Busqueu la majoria de llibres que fan cròniques de la ràdio i de la televisió a Espanya i veureu com els que emetem missatges en català gairebé no hi sortim. En alguns casos, com el meu, es fa referència a la nostra feina... feta en castellà. Això, sí. Però quan treballem només en català... com si ens haguéssim mort. Per la meva experiència podria dir que això passa també prou en l'activitat acadèmica. He estat convidat a moltes universitats de Catalunya i del nostre àmbit lingüístic, però fora de Catalunya, Balears i València, només he estat convidat a la Universitat de Navarra. A vegades comentem amb Ricard Torquemada que un especialista com ell hauria de tenir veu a les tertúlies de futbol que es fan a Espanya, però és clar, ell professionalment s'ha expressat en català, una llengua residual d'una comunitat petita, una llengua que nosaltres no hem estat capaços d'enfortir ni hem aconseguit que fos dignament reconeguda des de les estructures de l'Estat. La nostra realitat no cotitza en la seva borsa de valors mediàtics. Aquest criteri separador, en tots els casos, em desconcerta i incorpora una gran càrrega lògica de sentit a la pregunta: qui fa separatisme?

Nosaltres tampoc no ho fem gaire bé, cal dir-ho tot. Dissabte passat a la transmissió vam comentar que un esquiador de la Catalunya del Nord havia guanyat una medalla olímpica. Al cap d'una estona vam rebre un correu electrònic de dos estudiants que ens deien que no havien sentit a escola parlar mai del Capcir. Ningú no els havia explicat què era el Capcir! I eren nois escolaritzats en català i amb estudis secundaris. Quines històries els expliquem a classe? Dissabte passat vam tenir al programa un investigador, en Francesc Canosa. Ens va descobrir que l'any 1934 a Catalunya hi havia una iniciativa per fundar una emissora de televisió. Els promotors tenien recursos, havien adquirit uns terrenys i havien anat a Alemanya a comprar una màquina emissora Telefunken. Gran sorpresa. Fins ara, el silenci al voltant d'això ha estat absolut per part dels historiadors que jo conec de la ràdio i la televisió al nostre país. Si algú em pot desmentir, si us plau, que ho faci. *(Pausa)* No coneixem la nostra pròpia història! No l'ensenyem. I ja no tenim l'argument, permanent fins no fa gaire, de la dictadura. Qui tria, doncs, els nostres discursos? *(Pausa llarga)* Qui tria els nostres discursos? *(Pausa)*. M'imagino Catalunya al principi del segle passat. La vitalitat de les primeres dècades. L'època aquella en què la societat civil tenia una força que

ara no tenim. Hi havia enormes tensions socials, però també una immensa capacitat d'il·lusionar-nos, de mirar endavant... L'època dels projectes d'en Pearson, de les obres ambicioses que més tard, primer per la dictadura i després vés a saber per què, han quedat com han quedat. Com l'expansió ferroviària, per dir-ne una.

A mi m'encanta anar amb tren... Un dia era a l'estació de la Garriga esperant un tren. És una estació d'aquelles que tenen un aire passat de moda i un rellotge gran dels d'abans. D'aquells que es veu bé l'hora. A l'estació, la finestreta tancada. La persona que venia els bitllets era la mateixa que s'ocupava del bar i que tenia la clau del lavabo. Se sentia una ranxera interpretada per un cantant conegut. A dintre del bar un vell aparell de televisió emetia un programa on una parella explicava que s'havien enamorat anant de "de públic" a un programa de televisió de la mateixa cadena. Em va fer l'efecte que aquell assumpte de l'enamorament era un discurs vulgar, preparat i gens creïble. De plàstic. Vaig decidir ignorar-lo. Em vaig col·locar en una punta del taulell, just sota el televisor i em vaig disposar a esperar que vingués el tren. Quan anava a obrir el diari, vaig alçar el cap i vaig veure allà al mig del bar la cara d'una persona humil completament il·luminada. Transmetia una sensació de benestar. Mirava la pantalla. Quina placidesa tenia el rostre d'aquella dona, embadalida per la televisió. La vaig estar observant una estoneta. Ella no ho notava. Semblava molt interessada per la història d'amor de la parella. Tot allò que jo havia considerat que era fals, ridícul, inventat, ensucrat... a aquella persona li transmetia bones vibracions. Aquella dona veient allò –ho diré en dues paraules– *(Pausa)* semblava feliç! El missatge que li arribava reeixia plenament l'objectiu. Aleshores vaig constatar de nou que no podem menystenir mai cap discurs, perquè tots els discursos, tots, tant els bons com els dolents, arriben a algú. La característica més exclusiva de la televisió és que arriba a tot arreu. Nosaltres, els qui estem ben dotats, els afavorits –tots els qui som aquí, som privilegiats–, nosaltres podem triar. Fins i tot podem dir "això ja sé per on va, això no m'interessa". Nosaltres tenim fonts directes d'informació, no som ben bé el poder, però ens situem en un segment bastant alt de la piràmide de la comunicació per a receptors massius. Penseu que hi ha una gran quantitat de persones aquí al nostre país i a fora del nostre país que miren la vida i el món d'una manera molt principal a través dels missatges que emet la televisió. I conformen el seu criteri amb poca cosa més. O amb res més. Aquell somrís d'aquella dona em va fer pensar que la nostra activitat sempre és

profundament transcendent. I que això no podem oblidar-ho mai. Encara que els negociants ens diguin que sí, encara que els negociants s'ho tirin a l'esquena, no podem desvincular-nos mai de la transcendència dels nostres missatges. Nosaltres arribem a les cuines, als dormitoris de les cases i ho fem sense trucar a la porta, hi entrem directament. L'automatisme, l'hàbit d'arribar a casa i posar el televisor el té moltíssima gent. Si els portadors de missatges truquessin al timbre, la gent s'ho pensaria, s'ho rumiaria dues vegades abans d'obrir. En canvi, aquell individu que ens parla des de la pantalla el deixem entrar sense cap requeriment. És això dolent? No necessàriament. És això bo? No necessàriament. Depèn de les condicions en les quals estigui treballant aquell professional. I aquestes condicions, qui les ha de marcar? El legislador i l'organització professional. Ells haurien d'estructurar harmònicament el conjunt bàsic del sistema i de la xarxa de comunicacions. Els professionals ens hem d'exigir responsabilitats en l'exercici de la nostra feina i també ens hem de protegir davant dels elements externs que la condicionen, l'entorpeixen o l'amenacen. I quins són els elements externs que la condicionen? Els poders, és clar. El poder econòmic, el poder polític, els interessos de l'ambició immoderada d'alguns empresaris de la comunicació... Avui dia tots sabem que tenen problemes, els empresaris! I és clar que hem de ser comprensius amb els problemes dels empresaris, però no els ha de pagar sempre la qualitat del missatge, que finalment repercuteix en el receptor. Volien llicències de televisió i ara els en sobren, ara les tornen, doncs per què les volien? O és que qui les concedia no va planificar bé la xarxa? Aleshores, quina coherència de criteri hi havia en l'actuació de l'Administració? *(Canvi de to)* Veig alguna cara astorada, però això és el que penso. *(Pausa)* Potser no n'hi havia, de criteri. O no era un criteri pensat per servir el receptor. L'origen de les perversions mediàtiques rau en la irresponsabilitat dels poders. I no hem d'oblidar que la baixa qualitat dels missatges que circulen afecta, sobretot, les persones més desafavorides. A nosaltres ens afecten menys perquè nosaltres exercim molt sovint el dret a ignorar, com vaig fer jo a l'estació. La púrria que fan per la televisió no la veiem, la ignorem. *(To enèrgic)* Oi que vosaltres ignoreu el nombre d'intervencions de cirurgia estètica a què s'ha sotmès la famosa mediàtica de torn? Doncs hi ha molta gent que en canvi sí que ho sap. I ho sap, perquè algú fa debats amb aquesta mena d'assumptes, com si això fos interessant. Algú a qui no interessa entendre que podria aconseguir també altes audiències i fer també bons negocis articulant missatges objectivament més interessants.

Aquí hi ha una part essencial del problema. Un altre és la interferència del poder econòmic i polític, no solament en les empreses públiques, també en les privades. ¿Com s'entén que algú amb poder agafi el telèfon i es permeti trucar a un intermediari de la comunicació i, com qui diu, esbroncar-lo o mirar de pressionar-lo? Com permetem això? On hem d'arribar els periodistes? L'augment d'aspersors mediàtics, la millora de la tecnologia, la fragmentació del mercat, el preu del paper, l'avanç imparable de la xarxa, són els nostres enemics principals? No, no ho són. De periodistes n'hi ha hagut fa segles i, d'una manera o una altra, continuarà havent-n'hi perquè mentre hi hagi vida hi haurà comunicació i, per tant, circulació de missatges públics. Què serà clau? Que aquests missatges mantinguin el valor. I això no serà possible sense la intervenció professional del periodisme responsable, que és l'avalador de la qualitat del missatge. Tant si el suport és de paper o és electrònic. Tant si el cost de la primera matèria és més car o és més barat. Cal, per tant, que en defensa dels drets de les persones enfortim el segment professional dels intermediaris de la comunicació enfront de la tenalla de poders que amenacen l'activitat de la praxi periodística. M'heu d'excusar la passió que hi poso, a l'hora de tractar assumptes d'aquesta mena. Això també em passa de vegades quan parlem de l'estat de la llengua. No creieu que des dels mitjans hauríem de parlar més bé? *(Canvi de to)* Us n'explicaré una. Jo vaig tenir la fortuna d'entrevistar Salvador Espriu en un plató de TVE a Sant Cugat. Quan l'il·lustre poeta ja era assegut al seu lloc i li havien col·locat el micròfon, es va sentir una veu que deia: "El invitat tindria que dir algu, perquè tindríem que provar el sonido". Espriu em va mirar i em va dir: "Quin català més infecte que parla aquest home". I es va tornar a sentir aquella veu que deia: "És bona. Gràcies!" *(La gent riu) (Pausa)*

He d'admetre que quan vaig començar a treballar a la televisió em feia molta por no estar a l'altura i no saber superar els problemes que podia trobar-m'hi. En l'ambient professional, alguns s'havien convertit en tòpics que repetia tothom. El tòpic més temut i més il·lògic era aquell que parlava *del riesgo del directo*. Volien dir que la feina enregistrada no tenia riscos. Si ens equivocàvem, hi tornàvem i llestos. Però en directe no podies fer-te enrere! Sempre em va semblar que tenia poc sentit això *del riesgo del directo*. Com si la vida no fos en directe, com si els cirurgians no operessin en directe, com si vostès no fessin classe en directe, com si no ens enamoréssim en directe... Tot ho fem en directe. Un altre tòpic i enemic a combatre era que et quedessis aturat quan parlaves o quan feies una entrevista. D'això se'n

deia –i encara ho diem– quedar-se en blanc. Això feia i fa molta por. I és una de les causes de tanta xerrameca buida i de tant parlar per parlar. Com si l'acumulació de paraules garantís millors continguts! Curiosament, ben al contrari, amb els anys vaig descobrir un aliat bàsic per comunicar-me millor *(Fa una pausa llarga mentre fita l'auditori de banda a banda)*... la pausa. La pausa. Qui no domina les pauses, no domina el discurs. Una pausa adequadament acompanyada de la mirada i del gest li pot donat a entendre a l'interlocutor "no em satisfà això que m'estàs dient, continua parlant". Per fer-la, cal haver superat la por al silenci, una de les pors que cal desterrar. Si dominem el silenci el podem fer servir com a conjunt ple de contingut en situacions comunicatives diverses. Com, per exemple, fixeu-vos en l'aplicació que li hem donat en aquesta entrevista amb el Dr. Fabián Estapé. *(Es projecten les imatges del diàleg de JMP amb Fabián Estapé en què parla de la solitud que experimenta des de la mort de la seva dona)*. Quan hem creat un clima emocional determinat, la pausa és absolutament escaient. És clar que em podeu dir que hem assistit a una confessió per part de l'entrevistat i que això ens ajuda, és veritat. Però en molts altres contextos també funciona. I de vegades és operativa en situacions inimaginables És possible començar una entrevista callant? *(Pausa)* Sembla una bajanada això que dic. Sí, però vegem aquest cas. *(Es projecten les imatges d'una entrevista amb Rosa M. Sardà)* Ella parlava i el silenci del presentador li feia entendre que havia de continuar ella sola omplint de contingut el buit sonor. És clar que em podeu dir que Rosa M. Sardà és tan bona comunicadora que és capaç de fer tot allò que es proposi. Teniu raó. Teniu tota la raó.

M'agrada molt analitzar la comunicació. Fa quinze anys que sistemàticament em dedico a això. Tinc molts exemples com aquests i molts missatges de persones que ens envien materials al taller. Allà observem els problemes, els analitzem, els identifiquem i els classifiquem. De vegades, ajudem persones a resoldre algunes necessitats. Un dia vam rebre una comunicació que deia: "*Tinc la sensació, que la meva parella m'enganya. De fet, ja fa temps que la tinc. Després de rumiar-m'ho molt, he decidit que el cap de setmana que ve vull fer front a la situació. Aprofitaré que diumenge al matí ens alcem tard, per abordar el tema. He pensat que ho faré quan encara siguem al llit i que miraré de crear un ambient íntim i plaent entre tots dos. Vull que se senti a prop i de gust*. I explica: *Sempre m'ha semblat que quan ens toquem i ens relacionem físicament és quan hi ha un grau més alt de sinceritat entre nosaltres*. I continua: *També he pensat que si es confirma la*

meva sospita, d'entrada, procuraré ni cridar ni plorar. Fa dies que m'estic imaginant com passarà tot això. No sé si ho estic fent bé". Com no ho ha de fer bé una persona que es planteja la comunicació com a problema? Una persona que no aborda la comunicació d'una manera espontània i que preveu controlar la mesura de les paraules i la força devastadora de les emocions, és una persona que ha desautomatitzat el procés de reacció i resposta i que s'ha assegurat les màximes garanties per assolir els objectius que es proposa. Fixeu-vos en aquesta altra observació testimonial. *"Quan la mare tenia 30 anys em parlava cada dia. Als 40 ja no em feia falta escoltar-la. A partir dels 50 ella i jo parlàvem una mica més sovint i encara vam xerrar més des que va fer la seixantena. Això ha durat molt de temps fins fa poc. Ara l'abraço i ens mirem als ulls*. Quan vaig llegir això, vaig pensar en aquella mirada de la mare al nadó que hem comentat al començament. En certa manera em va semblar com si amb la comunicació obríssim i tanquéssim el cicle de la vida. De petit, el nadó indefens ens respon amb una rialleta. Quan és velleta, l'àvia malalta només ens pot dir coses amb un suau somrís. *(To dolç) (Pausa)*.

Em gratifica extraordinàriament relacionar totes aquestes coses. I també poder ocupar-me d'allò que més m'interessa. Ara disposo de temps per poder correspondre algunes responsabilitats socials. Així doncs, m'honora ser membre, des de fa poc, de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Com sabeu, es tracta d'una institució cabdal del nostre teixit científic i cultural. Doncs bé, m'ha sorprès la manca de suport i la insuficiència de recursos de tot ordre que amenacen i forçosament afebleixen la nostra Acadèmia Nacional. L'entusiasme indefallent de la gent que hi fa feina, lluny de ser reconegut, és ignorat amb indiferència prou generalitzada. *(To enèrgic)* No comprenc el capteniment del nostre poble, tan incapaç de valorar com cal instruments essencials per a la nostra pervivència cultural. Com tampoc no em sorprèn l'entusiasme de tants i tants periodistes catalans que malgrat les circumstàncies i les condicions adverses continuen treballant amb il·lusió i competència. *(Pausa)* Ara els vull recordar per què mereixen ser reconeguts en el seu esforç diari.

Allò que jo he fet més sovint a la vida, al marge de treballar, és mirar i escoltar. Després, reflexionar i tractar de treure'n conclusions. I, en funció de les circumstàncies, procurar aplicar-les i actuar. Podríem dir que tot això és així des de la meva òptica cultural. Des de l'òptica social, en tot el meu capteniment professional hi ha la presència permanent del receptor i

la defensa dels seus interessos. Viure és un compromís. Un compromís amb allò que creus i actuar de manera ajustada i coherent amb tu mateix. Això no sempre és fàcil del tot. De vegades hi ha circumstàncies que sembla que t'allunyen de les teves conviccions. De vegades convé fer possible un projecte i saber cedir. Cal habilitat, encert i sort. Però, a la llarga, no pots allunyar-te gaire del teu compromís, ni renunciar als principis bàsics associats a les conviccions personals. També cal, és clar, l'auxili estratègic del dubte, tan eficaç contra tota mena de dogmatismes...

Abans us he parlat de la meva preocupació per la llengua catalana i la meva preocupació per la transmissió d'informacions i per la gent menys afavorida. Sens dubte, són qüestions que em neguitegen i que m'amoïnen molt. Potser massa. Però també és veritat que seria un infeliç desagraït si no digués clarament que al mateix temps em sento un afortunat. És que ho sóc! Sóc feliç amb la companyia de tants amics que m'han ajudat, de tantes empreses que m'han permès desenvolupar-me professionalment, tant a la ràdio com a la televisió, de tantes persones que m'han ensenyat coses, de tants companys que m'han acompanyat per aquests camps de Déu, als platós, als estudis, a les aules... Hem viscut moments de tensió i d'èxit, de pors i de reconeixement. Però els hem viscut en plural perquè la nostra és una feina col·lectiva, no és una feina individual. És un treball de grup. Per això, ara m'agrada extraordinàriament que hi sigueu tots. Tots. Els meus mestres, com Manolo Terán, que va ser qui em va ensenyar a parlar per ràdio, un home injustament oblidat; professors de la Universitat de Barcelona, membres de l'Institut d'Estudis Catalans, companys de feina i col·legues, directius de les empreses per a les quals he treballat i treballo, els amics del taller... Hi ha també una amplíssima representació dels receptors. Hi és tothom. Amb tots estic en deute i amb tots vosaltres vull compartir aquesta distinció. Si no hagués estat pels mestres que m'han ensenyat, per la gent que m'ha introduït en l'ofici, pels companys que m'aguanten els neguits, pels amics que m'acompanyen quan em pot la desorientació, jo avui no seria aquí. Jo sóc el resultat de tot això. *(JMP baixa de nou a les fileres on són els assistents)* Ara que me n'adono, m'he oblidat de parlar d'algú. No sé si és impropi, però seria injust no agrair a les dones que m'han estimat i que m'han acompanyat a la vida, la mà que en cada ocasió m'han pogut donar i tot el que m'han ajudat a aprendre, a descobrir i a sentir... I seria absolutament injust, imperdonable, que no parlés d'una dona que, quan els meus pares estaven malalts, va permetre jo que continués anant sempre a tots els partits del

Barça, sempre a tots els programes de televisió, sempre a totes les reunions professionals... Que jo pogués fer totes les feines que havia de fer perquè ella i els seus, amb generositat sense condicions, van ocupar-se dels pares. És la meva germana Teresa. *(JMP s'ha acostat on seu ella i li ha posat suaument la ma a l'espatlla)*

Totes les paraules que dic avui cal entendre-les en la clau de l'agraïment. Només puc dir gràcies. Avui no hauria hagut de dir res més, aquí. No calia. Tot aquest llarg soliloqui, estimat rector, són també dues paraules: moltes gràcies.

Arribats a aquest punt, ja només em queda una idea per dir-vos. És la idea final. *(Canvi de to)*. És imprescindible i inexcusable que qui fa un discurs seleccioni bé la idea final. *(Torna al to anterior)* La d'avui és aquesta: el passat és passat. La feina feta ja està feta. Ja no hi és ni l'espectador d'ahir, ni el lector d'ahir. Ja s'han mort. Avui hem d'anar a guanyar un nou espectador, un altre lector, un oient més. I potser diferent. Us diré una cosa, jo ara, allò que vull per damunt de tot és fer bé la transmissió de dissabte que ve. El que més m'amoïna és el pròxim partit. Aniré amb avió a Granada, allà agafaré un tren cap a Almeria, on m'esperaran la Sònia, en Ricard, en Joan, en Jesús, la Marta, en Xavi, en David... Tots nosaltres, en equip, mirarem de guanyar l'etapa més immediata del futur. Ho farem en grup, com sempre. Per això mateix, ara, en grup, hauríeu de pujar amb mi a l'estrada a rebre el reconeixement d'avui. *(Pausa) (Somriu)* No ens ho deixaran fer, això. Ja ho sabem. Però el que sí que puc fer, tot aprofitant la llicència que m'ha donat el rector, és convidar la persona més jove que hi ha entre nosaltres i fer que m'acompanyi la resta de l'acte. Ella us representarà i al mateix temps simbolitzarà el propòsit renovat de guanyar el futur. *(JMP s'atansa a la seva fillola, li agafa la mà i parlant amb ella se'n van cap al faristol) (To íntim personal, parla amb la nena...)* Mira, aquest senyor és el secretari general de la Universitat, aquest senyor és el rector de la Universitat i aquest senyor és el president del Consell Social de la Universitat. Saps què és el Consell Social de la Universitat? *(La nena, decidida)* "No" *(JMP, exultant)* Molt bé! Està bé! Quan una persona no sap una cosa ha de dir que no la sap. Seu aquí. Moltes gràcies. *(A l'auditori)* Ella us representa aquí i la seva joventut ens diu, essencialment, que tot el que hem fet fins ara no compta. Compta tot el que farem a partir d'ara. Perquè no pararem. No prescindiran tan fàcilment de nosaltres. Hem de tenir confiança perquè no pararem. No pararem i guanyarem. Guanyarem el futur. *(Aplaudiments de la sala que JMP correspon)*

Paraules de benvinguda
pronunciades pel Dr. Francesc Xavier Grau Vidal
Rector Magfc. de la Universitat

Benvolgut Dr. Joaquim Maria Puyal,
Sr. President del Consell Social de la Universitat Rovira i Virgili,
Sr. Secretari general de la Universitat Rovira i Virgili,
Dr. Jordi Farré,
Senyores i senyors claustrals,
Distingides autoritats,
Senyores i senyors,

És motiu de màxima satisfacció per a la comunitat universitària celebrar aquest acte solemne d'investidura del periodista Joaquim Maria Puyal com a doctor honoris causa per la Universitat Rovira i Virgili.

A mi em correspon l'honor i el privilegi de donar-li la benvinguda al nostre Claustre, i ho faig amb molt de gust, tant a títol personal com en nom del tots els membres de la Universitat, i en especial del Departament d'Estudis de Comunicació, del qual va néixer la proposta de conferir-li la màxima distinció acadèmica que atorga la Universitat.

El padrí, el Dr. Jordi Farré, en la seva *laudatio,* ha posat de manifest tots els mèrits acadèmics i científics que el fan mereixedor de tan alta distinció i que hem pogut apreciar en la *magistralis lectio* amb la qual el Dr. Puyal ens ha obsequiat, mitjançant l'espectacle de la paraula.

El món universitari en general i la URV en particular dóna molta significació al nomenament de doctor honoris causa. En primer lloc, representa el màxim reconeixement acadèmic per a la persona distingida, però també la institució integra, amb tots els honors, un nou membre a la comunitat universitària i amb aquest acte ple de litúrgia està fent tota una declaració pública dels seus estendards i referents científics, socials i culturals. I avui podem dir, amb orgull, que el Dr. Joaquim Maria Puyal ja forma part del nostre Claustre, i s'uneix a l'equip de doctores i doctors honoris causa que, des de l'excel·lència en el seu àmbit de treball, apadrinen i honoren la nostra Universitat.

Per a la URV, és tot un privilegi comptar entre els seus claustrals amb una de les personalitats de més prestigi en el camp de la comunicació,

reconegut i respectat per tota la professió i per tot el país. Com ens ha recordat el Dr. Farré, és reconeguda per tota la societat, a tots els nivells, des de l'acadèmic però sobretot des de l'home del carrer, la contribució de Joaquim Maria Puyal en la normalització del nostre idioma. A una gran part de tots plegats ens ha acompanyat tota la vida i hem pogut sentir, experimentar, un veritable privilegi, el que crec que constitueix una circumstància extraordinària, com ho mostra el fet que al llarg de tants anys ningú ho ha provat de repetir, potser perquè no es pot copiar: que des de la popularitat i relativa superficialitat d'una retransmissió esportiva, se'ns exposa a un llenguatge català ric, permanentment reflexiu, rigorós, fins i tot sota la pressió i intensitat emocional que es pot viure en un partit de futbol, un capteniment que dia a dia, partit a partit, transmet la passió per la feina ben feta i la qualitat. Capaç de corregir una expressió dels seus col·laboradors enmig de la transmissió d'una jugada de gol. Encara que no hagués fet res més que transmetre partits de futbol, la seva figura fóra irrepetible, però és que a més, el Puyal és estimat i enyorat també per tot el país per tots els seus programes de televisió, que cada vegada i un a un han significat la introducció a casa nostra de nous formats, nous llenguatges, acompanyats sempre de la mateixa impressió de cura per tots els detalls, de cerca de la perfecció. Un perfeccionisme en la forma, simbolitzat per aquella veu, aquell cuquet a l'orella, que al final d'un programa li podia retreure haver anat per camins massa planers, i que a cadascun dels seus programes ha embolcallat adequadament l'objectiu sempre ambiciós i elevat, que ha permès fer fàcil el que és difícil: ara apropar al gran públic les grans personalitats de la nostra cultura i de la nostra societat, ara fomentar l'anàlisi crítica de l'actualitat o de les convencions socials mitjançant la discussió oberta, la franca i lliure expressió de diferents punts de vista.

Mercès a l'exemple permanent de més de quaranta anys de professió, són molts i molt destacats els periodistes del nostre país que l'anomenen sincerament Mestre. Però el magisteri de Joaquim Maria Puyal va molt més enllà de la formació d'uns deixebles que avui són també referents en la seva professió; s'ha pres sempre el temps i l'esforç d'analitzar i d'explicar la seva tasca.

Tal com ell mateix ha dit en alguna ocasió, l'èxit l'ha acompanyat des de molt jove i això li ha permès poder prendre certa distància quan li ha semblat necessari, i, conscient de la responsabilitat social de la seva professió, mantenir sempre públicament una actitud crítica de l'activitat del periodista, aturar-se a reflexionar i també investigar sobre els processos comunicatius.

En ocasió del lliurament del premi Ofici del Col·legi de Periodistes de Catalunya, Joaquim Maria Puyal feia públic un manifest que titulava "L'ofici, amenaçat", que finalitza així: "[...] Si ens deixem trepitjar el terreny i permetem la progressiva debilitació del nostre segment professional (imprescindible en un sistema de comunicacions fiable) haurem de renunciar, també, a l'aspiració de consolidar plantejaments democràtics per al conjunt de les nostres societats."

Efectivament, l'accés a informació contrastada i responsable és un dels primers requisits per poder desenvolupar aquest esperit crític que fa més lliure la ciutadania i és alhora un dels elements imprescindibles per al progrés col·lectiu, sota els valors universals de justícia i igualtat.

En definitiva, Joaquim Maria Puyal, a través de la seva tasca ingent en els mitjans de comunicació, ha contribuït i contribueix encara a fer avançar la nostra societat, acomplint amb escreix les paraules d'Espriu que li agrada de recordar: "Ens mantindrem fidels per sempre més al servei d'aquest poble."

Per totes aquestes raons som avui aquí, la incorporació de Joaquim Maria Puyal al nostre Claustre ens permet d'exemplificar els valors del rigor, la passió per la feina ben feta, l'esperit crític, el compromís amb la societat, l'estimació pel país i, en un nivell superior, com a humans, el valor inestimable del llenguatge, de la paraula, que volem també que siguin sempre estendards de la nostra Universitat.

Dr. Puyal, gràcies per acceptar la nostra distinció, que més que honorar la vostra persona ens honora a nosaltres mateixos; la vostra incorporació al Claustre prestigia la Universitat Rovira i Virgili i ens obliga a treballar per ser dignes d'aquest prestigi.

Avui, amb el màxim reconeixement dels vostres mèrits, adquiriu el compromís de representar la Universitat Rovira i Virgili, que de ben segur realitzareu amb afecte. Rebeu l'enhorabona més cordial, en nom propi i en el de tota la comunitat universitària, que des d'avui és també la vostra.

Moltes gràcies.

FRANCESC

Universitat Rovira i Virgili